

9120 del II (s. 79-157)

JÄMTLAND

Bodsjö

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

20/1 1936

Andersson, Per, 1956

Svar på ULMA:s frågelista 19
Nödbröd

157 bl. 4:o

9120

Exc. 020

gick det inte då heller. Det viskades om
karving på bakaffier även i dyt. fall. För
 att inte nämna agnbröd som visade ån en
 vedervärdig sida till. Det tog eld och brann
 upp om inte bakan väktades noga. O forna
 tiders kvinnor va de fak mäs. Bondesföndets
 till snålhet gränsande försiktighet måste om
 det vill eller överskuvad skall kunna förstås
 så måste detta ses mot nödbrödets bakgrund.

Man saltade i degen om man så hade
 tillgång på salt men även detta var det
 ont om. Däremot aldrig jäst. Det förekom
 mig veterligt aldrig som te högtidsbröd. Men
 delvis för att giva kakorna ett fördelaktigare
 utseende så användes riktigt mjöl som
bakamjöl, men i så fall så fick det nog

vara rätt gott om mjöl. Eljest så måste
nog barkmjöl användas även till detta ändamål.
Inte var det underligt att mormor brukade
gå runt de växande kornåkrarna och noga
känna på axen med händerna. Det glädde
hennes gamla sinne att se en annan kiks rel.
större resurser. Med tillhjälp av kartor kan
jag följa odlingens utveckling i denna by
sedan 1810. Jag vill hoppas på att i fram-
tiden kunna visa hur den gått. Det är ej så
litet som i den vägen har utträttats.

Väfflor av bark? ja, enl. ett men tyvärr
ganska vankelmödigt, rykte, så skulle man
i ~~fin~~ Finnås hava använt ett stort ranjan
och med detsamma bakade man väffel-
liknande rån av barkgryn och mjöl.

Hur barkbrödet förvarades? Har skäl att
 förmoda att det jämväl förvarades då som
 nuvarande bröd d. v. s. utbredd på någon
 vind. Men eljest så förvarades det även
 på stänger oppunder taket taket, men i så
 fall så var det ej så särdeles dåligt bröd
 ty det äkta oblandade brödet höll minnsamm
 ej att hänga över en stång. Nej det fick
 man lov att förvara i något slags för-
 varningskärl eller vad jag vill kalla det d. v. s.
 korgar, krag, o. d.

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
 Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

Barkbrödet näringvärde? Jamngöt ma ifna
Bare na bukfull. Sådana omdömen har
 jag hört om det. Men även andra mindre
 hårda omdömen. I allmänhet ansågs nog bark-
 brödet bättre än agnbrödet. Men även detta an-
 sågs väl bättre än svälten. Det var alldeles
 riktigt att man blev beinmogen av, ja,
 kanske mer av svält än av barkbrödet, kanske
 av bägge delarna. Däremot är för mig okänt
 om grädans motsvarighet var namngiven härstades,
 men att själva fenomenet var känt är mig bekant.

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
 Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

Föll följd av "sviket" så bortföll sjätte
 kapitlet vid numereringen. Det kallas nu in
 under koden N.b. Hopps om undscende P.H.

VI Andra nödbrödhämnen.

Det var förnämligast agnbröd som jämte barkbrödet användes. Men enl. samtligas utsaga så var detta bröd sämre än barkbrödet.

Det förefaller som om själva framställningen av detta slags bröd var analogt lika med framställningen av bröd i våra dagar. Men man måste vakta brödet noga under gräddningen så att det ej tog eld och brann upp. Inte för det att skadan var väl så stor men det var alltid något riktigt mjöl med i stöpa och det gick givetvis till spillo.

Mig veterligt så var bark och agnar det enda som här användes till bröd. Jag nämde förr brömsan + men det var ullrika som antalade den. Han vistades då i Råtan

Betcknande är att den ej heter brömsan utan skatmsan på trättåpta Bodsjömål.

Islands mossans stora näringsvärde insågs aldrig här. Arkoket användes som bröksel och det näringsvärde som den innehöll tillskrens barken.

Under hård tid så användes nog ett flertal av de uppräknade ämnena vill jag hömen man åt dem som de voro. Grät och åt i lyshet. Kom sig aldrig för att tillreda dem på ett sådant vis att det skapade tradition och bevarades i minnet åt eftervärlden. Dovor sådde man. Men dem kokade man tillsammans med kött och åt barkbröd till. Men det var under det förhållandet att man hade kött att tillgå. Hare och skogs-

fågeln var det gott om. Någon hade man genom flitigt användande av asdrag och ongruer nästan utdödat ett fågel på 1840 talet. Per Grönvik kom en gång i sin ungdom, gående över Svatmyrberje och då såg han spår efter 2 ålgar vilket då ~~+~~ betraktades som någonting uppseendeväckande, emär man ej sett vistan efter ålg på flera år. Per Grönvik var då 20 år gammal. Han var född 1824. Alltså skedde detta år 1844.

Jag har mig ej bekant att man var kunnig i att bereda bröd av andra ämnen än bark och agnar. Jag vet ej att man beredde bröd av mäst

Onaturliga födoämnen? Ja vad skall man säga om mossors sålgör.

Men jag har från säkert håll hört berättas att man åt lit löv och gräs, precis som kreatur även efter den egentliga barkbrödstidens slut. Visserligen så rörde det sig om en enstaka familjs medlemmar men det förefaller som om det bör vara ändå mer bedrävligt och anödigt då det gällde endast en familj. Räckte maten så långt så borde den med god ordning hava räckt även ^(för) dem. Men det har varit och är fortfarande både vi och så med ordningen för skogens barn. Eljest mig veterligt så förekom icke sådana ämnen som sägspann etc. som mat. Men under sjuttio- och sjuttiohundratalets svältperioder så var det nog så att man åt både ett och annat innan man svält ihjäl.

VII Andra nödtidsomrättningar än bröd.

Man kokade barkegröt men jag har fått den uppfattningen att man då merendels höll sig till skruke barken som "grötmjöl".
 Glade man mjöl att tillgå så blanda-
 des den nog ut med mjöl. Hoppas att någon gång i framtiden kunna lämna detaljer på huru tillredningen skedde.

Samma är förhållandet med nödtids-
 nödtidsomrättningar av annat slag men
 är det någonting som är svårt att minnas
 så är det vad man åt. Allra helst om råttor-
 na voro sådana att man helst glömde dem.
 Samt att det ansågs förnedrande för folk
 att de förtärt dylikt. En förutfattad me-
 ning kan hava stort inflytande över oss.

Lå var det även för. Nöden fick nästan vara hur stor som helst så inte åt man hästkött.

Krans nämner att man man åt ihjäl ja höll på äta ihjäl sig åtminstone på smätningar av lav. Det kan hava varit sant men det även vara påfund av honom. Förs inte utan att kontrollera den mannen påstå att det är sant vad han säger.

Bkamvelin var det som man för kokade. Men inte bara under hakar. Den var nog stående rätt även under s.k. goda år.

Enl. samtliga uppgifter så var man rädd för att äta sådant som kunde anses orent

på något vis. Så vet jag att min far-
far en gång i tiden sköt ett lodjur och
det var först efter enstånna övertalningar
som han lyckades få om det var Peter
Hermans Brita att koka den åt famil-
jen. I Britas familj nämligen. Men
efteråt så sade hon att det var lika mycket
mat i lodjuret som i två småfiterak

Torkade skorrar? Visst. Men inte är det
nödbröd. Som lillpojke så åt jag väl
sådana. Fast inte var det väl nöden som
drev spelet. Hur skulle affären gått ihop
eljest? Skinnen fick man ju ej mer än 5 a
10 öre för. Det var väl inte alla skotten
som träffade. Men så är jag dålig skytt
också. Men rätt otyr att lägga ut svaros

och giller. Så nog var det en del som
fingo sätta livet till. Grymt och dumt
nog så kastade jag ihjäl ekorrstäckarna
med sten....

Ekorkroppen stektes över glöd först. Sedan
så sattes den på e krip och den sattes
invid m. spisen. Där spiffes ekorkroppen
ett tag. Därpå så förvarades ekorkropparna
ute i het hebarjan. De kokades till-
ammans med kokvina men kunde nog
ätas som de vore. Se där de gamla recept.

Krans hade nog mer rått bekäffande
folk som åt sig sjuka av lar än jag för-
modade. Jag har nu fått bekräftelse på
vad mannen sade var sant ändå.

Det gives så många olika slags rådgivare här i världen. En landshörding i fjäntlands län gav befolkningen det rådet att de borde åta lag i nödtid. Man samlade det lag som väste på träden och det län vara faktum att man höll på åta i hjäl sig av anriktningen.

Det bör för Eder vara en enkel sak att faga reda på vem som var landshörding här under 1860-talet.

VII Bark som föder åt kreatur.

92

Det användes aldrig (i någon form) barkmjöl åt kreaturen så vitt mig bekant är. Efter som vi nu sett så krävde dess insamlande så pass mycket arbete att det ansågs väl för dyrbart. Jag betvivlar att grisarna ens fingo någon mat alls under hårda år, för i världen. Det var ju knappast de fingo mat ens under s. k. goda år. Nog var det väl värdigt att vara människa men det var nog värre att vara gris förr i världen. Fingo de bara gå ute så klarade de nog livhanken på ett eller annat vis. Tro mig, grisar äro i hög grad intelligenta djur. Deras förstånd är att jämföras med hunden. Vi äro fortfarande orättvisa i våra omdömen om grisarna. . . .

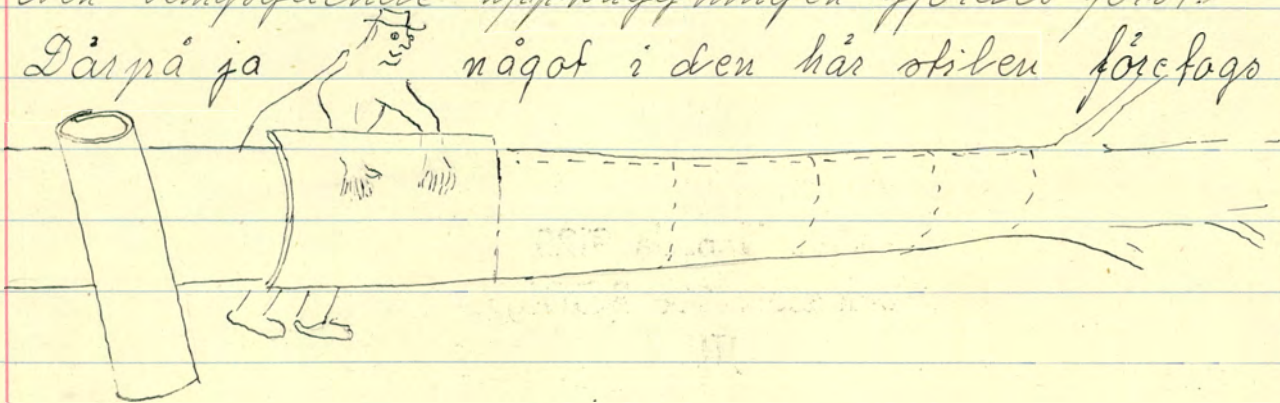
Jimklund
Bodsjö
U Lilla
acc. 9120
1936

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

Skaven? Den togs förnämligast av asp i den tid då träden savade. Tillvagnagångsättet var lika som vid tagandet av furubark, men med den lilla skillnaden att man ej förmådde rista upp barken på aspen med lyfjelns bakända utan man måste jamma jämväl som man högg ringarna på de nerfällda och högt liggande asparna så högg man även längs efter stammen en lång rand där lyfjelns lyfjelns insattes varefter man bröt loss barken något. (märk väl alla ringarna samt den långgäende upphuggningen gjordes först.)
 Därpå ja något i den här stilen förefogs

för att med händerna lossa aspbarken från stammen. Gubben kör nu ner händerna under stockens nedre sida. Sedan så förfarits går med alla de tillämnade skavstutan så går han över till stockens andra sida för att lossa på barken med lyffseln och sedan med händerna så tögör lösgör han barken fullständigt från stammen. Det är just det han nu är i färd med. Därpå så vike man op skavstutan mot stammen på det fällda trädet. Ja, tekniken klarörs detta men på ett något märkvärdigt sätt så bränglade det i hjärnkontoret på mig så att stutan står på ett onaturligt vis mot stammen, inte har jag lust att göra om den bara för den saken. Där fingo de stå och torka någon tid varefter man kom tillbaka

och stoppade den ena stutn inuti den andra och lägger upp dem som annan kastved mellan några träd för att hemförslas på städföre

Vet inte om skogen hade särskilt namn men själva barklurarna kallades här för skarvstut (småsk) skarvstutan ft. skarvstuter dat skarvstuta.

Det maldes ej till mjöl utan skarvstutan ställdes op a än ner i ett alltid tillfinnandes enkant rattenkar inne i stallet. Därpå när barken häd brötne (vilket den snart gjorde) så skar man med en kniv av en bit tvärs över skarvstutn eller snett över vilket som bäst passade och gav skaven åt inte bara ^(ät) hästarna. Nej alla kreatur äta begärligt skar påstås det. Men det lär inte hava varit riktigt bra att ge fåren skar. Emedan den lär verka så att

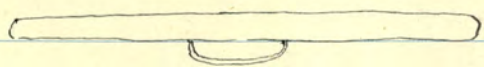
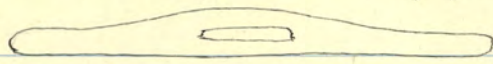
"jura hämn fa skara". Det lär väl inte vara riktigt bra om fåren gjorde så. Man lossade således ej gller-~~oo~~ och innerbart från varandra. End de gamle så var skar hälsosam för kreatur särskilt för hästarna. "Je ske sej de do, af de fins int hd bater e slag a fa homsken fa hastan ma n skaren". "Döm hämnu a tri sä hardt at a vaker" ville Ot Magnus påsta.

Den ansågs även motverka vattusot. Rönnbark och mourstak som kokades tillsammans användes som medecin åt hästar som led av vattensot. Därvid förvarades dock mourstaken i en gles påse så att den ej fick blandas med barken.

Vad som man gjorde av stammarna? I de flesta fall så fingo de ligga som de lägo.

Men i ett fall så hörde jag omtalas att en
ängersmanlänning (vid namn Erik Olav och
som var bosatt härstades i Småskian) på det
energiska vis som är denna landsändas barn
så eget, så tog han och drog tillsammans
de avbrakade aspstammarna och brände pott-
aska av dem. Han lär en gång hava sålt
8 pund pottaska till ett pris av 8 kronor
pr. pund. Sannerligen det var ej så dåligt
gjort av honom.

Vintertid? Ja som förut nämnts så har det före-
kommit att man tagit skar vintertid. Men då
var man nog praktisk att laga hem hela
stockarna som först hemma avskardes med ett
ja, nästan bandknivliknande redskap av järn
och trä som såg ut ungefär så. Jag har i min

"grönaste ordom"

ägt ett dyl. järn

Men jag vet ej vart

det tog vägen. Det kallades nog för skarjan
(neu). För möjligen även skörv men det är
ett annat sorts instrument att göra llsk & frög
med. Det är ont sm rön i vara trakter varför
det nog var aspen som fick sätta tväret till för
skaven. Men kom man bara över rön så
nog följde den med. Men det är att märka

att dessa sätt att skaffa kreatursföda äro för länge sedan utgåna och leva kvar endast genom hörsågnar. Det undantagsfall som jag omtalade var nog närmast att betrakta som en "mask" åt kreaturen. Ty det tilldrog sig i en gård där brist på föder ej förekom.

Det har ej i mannaminne ej ens i hörsågnar varit att betrakta skav som togs vintertid som någon slags lösning av föderfrågan så några vidare detaljer om detta slags arbeten ej t. v. kan lämnas.

Men det torde väl vara detta som ursprungligen kallades skav (mask) skaven dat. okava. Men sedan så omflyttades ordet så att skav egentligen betydde asplark.

Kronen jöke ti att man fick lov att vara försiktig om man gav kreaturen hronslagen

ty det hände att de ströko med av denna soppa.
Men han kunde hitta på detta, men, så har jag
dömt en hel del historier om av honom men
vid närmare efterforskningar så hade min
ålderdomlige vän mer rätt än jag först trodde.

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

IX Andra mödfödersåmnen.

Man brukade ge getterna beit-fäl (mask)
 Precis som om julstakararn skulle hava annan
 mat än lav & bar. Jā, jā, de äro då inte
 så noqa även om de hava tillgång på riktigt
 gräs så dröjer det ej länge förrän de äta lav
ta gammat hagaran, kvist, om det regnar så
 följer även barken från illa barkad hasero
 med, kort sagt, de äta vad vorts anfån som
 hållet. Men nog var det väl onödigt att man
 förr i tiden då de fingo rejält med hö
 om julkrut, så skulle man böja sig ner och
 vishande ljuga i dem att det var nyastkrut
 samt när nyåret kom så skulle det återigen
 på samma vis ljugas i dem att det var julen
 som firades. Jā, jā, de dogo väl lika saliga

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
 Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

för det men när korna och fåren fingo veta
riktiga sammanhanget så lyckte jag det var
nästan småaktigt att lura i getterna.

Ja, för getterna så var det nog hätte osm
vad sorts helg som firades men berättelsen
visar, att i själva folkmentaliteten så ansågos
getterna som på något vis mindervärdiga,
men kanske så var det yttersta domens historia
om getter och får som inspirerade till minder-
värdighetsförklaringen. Någon gång gavs väl
beit-tal även åt fåren men korna lyckas
man ej lura i något sådant som kalkvinst.
Getterna betrakta sådant som delikatess. Men
de förakta givetvis ej håller riktigt foder.
Ene som järnfoder? Nej.

Kvistar och skott av lövkråd? Ja, man lag
kvistn. Jag har aldrig själv gjort detta, men
 jag skall göra det någon gång. Jag vill
 själv se om det är sant att de äta åkniustone
kangrisa = (ris kvist av kangrisbjörker) lika
 bra som kangris. Men det är väl bäst jag
 gör det i år så att man ej får öte att
 man skit na kvistn. Men eljest så säger
 sunda förnuftet att man här har ett natur-
 ligt födoämne för kreatur. Jag ville just
 veta vad vitaminexperterna säga om kvisten.
 Men det är ont om björk här så länge
 år som medicin förstår nog ej kvisten.
 Eljest minns jag 1918. Hö kostade vill
 jag minnas 4 krona kilo. Bredvid vägen
 mellan Våle - Strömmen såg jag då att de

lagit rätt mycket krist. Det gjorde de
rätt i tycker jag. Jag har en oavgjord sympati
för folk som ej äro rädlösa även om de
så äro fortlups. Ja jag har en viss sympati
även för de rädlösa.

Öljest lär det hava varit först efter
Hyndelsmåssa som kristen blev ättbar. Det
har jag. Inte väder stog på vintern ded
det gör den ej men den förändras. Jag har
tydligt sett detta både på barr och ved. Det
är möjligt att denna förändring i tiden om-
kring Hyndelsmåssa nått den grad som er-
fordrades för att den skulle bli ättbar.

Storna äta gärna krist även på sommaren.
Rottågor i uppkärsjat torvskå t. o. m. Inte
är det då nöden som driver dem till detta

utan orsaker så innehåller veden något ämne
 som de får sitt välbefinnande behöva. Jag
 lämnar fältet alldeles fritt för vem som
 helst att söka närmare utreda nötkreaturens
 näringsbehov. Jag förmår det ej. Men nöd-
 foder är då ej kvisten, om den ej utestulande
 begagnas. Fast nog äro vi vana att betrakta
 den så. Kvisten gavs åt kreaturen som den
 var. Kvistar som voro för grova så att ej korna
 kunde tugga sönder dem tuggade de så länge
 att de voro till oigenkännertighet deformerade
 innan de ratades. Om de varit än så hungriga
 som helst så bete de sig ej så med t. ex. halv.
 Jo förstås blir det fråga om nöd nog följer
 våt halmen med men de äta kvist av hjörst
 även om de ej äro direkt hungriga.

Insamling av faltör har ej brukats men däremot så har insamling av renmossa (=vitmossan) i viss mån förekommit. Men det förefaller som om man ej riktigt klart förstod hur bra nödfoder man har hade att tillgå. Man slog ner pålar ner i marken i en cirkel c-a 12 tum diameter. Mossan samlades med händerna och lades mellan dessa pålar. Där fick den frysa ihop varpå när vintern kom så körde man till platsen högg utav pålarna och rev dem ifrån den frusna mossan som därpå kördes hem.

Därpå så blandades den tillsammans med kornagran och hödsgräs samt ~~o~~ lades i håbylter (=störbylter) varpå det hålldes kokt vatten över fick stå och "dra" tills det

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
 Per Andersson. 1936. BODSJÖ
 JTL.

hallnads varpå sörpa sörpa var färdig.

Insamling av lav? Ja man högg ner lav-
granar och högg av kristarna vilka försk-
des hem på e stakadrag. De gavs åt getter-
na som de voro. De åt lav med begär-
lighet. Ibland så drovos eller lockades
getterna till skogs när skaren tar och så
nerfälldes granar varar de fingo ata lav a
bar. Denna sed fortsattes det med även
sedan skogsavverkningarna tagit fart. Man
behövde nu ej ens fälla träden. Numera så
är dock seden försvunnen. Getterna med
förresten. Jo i samras så såg jag ett 40-tal
getter i Hålen. Getter är kloka djur. Nästan
för mycket förstånd i dem.

Ljung? Ja i yttersta nödfall så användes
råslynje. Man slog av topparna med en lie
 samt råfsades tillsammans, blöttes, stöddes
 med mjöl och gavs åt hästarna. (Detta är en
 yngre uppgift. I äldre tid så är det nog så
 koligt att de fingo äta ljungen utan mjöl.)
 Givetvis så ansågs ljungen som nödfoder.
 Håstgödsel? Till och med detta har före-
 kommit. Den kokades tillsammans med
sörpa. Ja d. v. s. den överhålldes kokande
 vatten. Oförklart men sant så ansågs den både
 närmande och befordrande för mjölkningen.
 Ändå så har folket i dessa trakter varit
 ytterst renliga av sig. Vilket och förklarar
 att det är länge sedan seden kom ur bruk.
 Kats att foderbrist är och har varit en av de

större spåkena vid vår framtidshorisont

Det är så med vår foderbrist att den är så vanlig att den åstadkommer ej något uppseende. Det kan nog hända att man måste ge korna det sista och vanligen så våsnas folk mer än braka över foderbristen.

Men jag säger det förstår ganska litet att ge dem sänghalmen. Nej foderfrågan får vi nog lösa på kontant väg och om sådana saknas så ljuga vi åt oss hö från vållvilliga grannsocker grannsocknar. I regel så betala vi detta hö bara vi få loss pengar så man kan. Det var nog 1869 som första hölassen från grannsocknarna börja komma. Förut så löstes foderfrågan ja, det fordras minst 300 sådana här lappar för att i

H104

det närmaste belargöra huru den löstes.

Men i och med skogsdrivningens början så börjar jordbrukets förfall för några år framgenom. Särskilt bolagens gårdar sågo bedrörliga ut. Men sådant kunde ej få fortsätta. Statsmakterna ingrepo med lagstiftning och f. n. så äro bolagens gårdar i ungefär samma stick som böndernas. Jordbruket är nog mindre intensivt på bolagsgårdarna men de äro i regel bättre byggda.

Men före skogsdrivningens tid så var det i alla avseenden skogen som fick släppa till lejouparten av fodret. Skötarna räckte först och främst i sju veckor och sedan nästan hur länge som helst. Så nog är jag av den mening att man då var bättre rustad mot fo-

derbristen än vad senare års större kreaturs-
stockar krävde. I och med skogsdriften av-
tar så minskar hästarnas antal samt jord-
bruket drives bättre så nu går vi återigen
mot en ny jämvikt. Men ett sorts nödfoder,
ett speciellt nödfoder för de arna skogs-
hästarna vill jag nämna: lanthagen d. v. s.
slå dem med spö. Men det förekommer
nog mer sällan numera. Men det förekom-
mer så mycket i Norrlandsskogarna som en-
dast Gud Fader ser.

X. Jagten i nödbrödet's spår.

Jag tror jag gör vid besvarandet av Nödbröd som den rebuslösande: börjar bakifrån.

Trots att jag nedlagt ett betydande arbete vid samlandet av dessa uppgifter så måste jag säga att resultatet är magert. Endå har jag tur med äldre folk. Det förefaller som om folk ville glömma dessa ting. En vanlig ursäkt är att det användes ej barkbröd i deras hem i deras minne. Undantaget utgjorde Jöns Frönvik. De flesta upplysningarna äro av honom. Själv har han aldrig åtit barkbröd men han kunde ändå ge en hel del reda. Gamla Ulrika som varit med om hungertidens upplevelser gav mig

en hel del reda. Hon vistades vid 1867-1868 års hungerkramp i Råtan varför det var inom ett helt annat språkområde. Trots att hon värdesätter mig (jag vet detta) så när jag börjar bli va frågvis så se hennes gamla, kloka ögon, förebräende på mig och säger: "Vä nu fa du int fråg na mer. Je ha aldoi les grönt a, da e bore som n dröm för mē" Hon förebrädde ej barkbrödet för någonting annat än att det var smått om även detta. Hon och hennes sykon brukade emellan tid klättra upp på en stol och snatta sig litet av barkbrödskakorna som hängde över stänger inne oöppunder taket inne i stugan. Hon är gammal och detta torde datera sig till år ~~18~~ 1857. Men de logo alltid små

små stycken så att inte Pete bubige hennes
mor skulle märka något. Hon är född i
Pete buan i Gillhov.

"Å jömer em ve skül ha fat si e otöp,
e loka ei, söm döm jar nu. De skül fat
ha vste i sm tak, em da ha sa vore go-
are. De da va n litn svat in n hat n
knat dari n ein ena pa loffjan". Och
hon ruskar betänksamt på sitt kloka huvud,
för att halka ner från sofflocket och med
samfolkets viga och fassande steg försvin-
na in i sin egen kammar. Om inte för
så kan det på äldreins dar vara bra med
litet lappblod i ådrarna. Ulrikas mormor
Aset var lappkvinna. Audiensen var slut.
En tid därefter så frågar hon mig: "Vä

så n dan dü sike ne difot, & m de dane
je så."

Ja, hur skulle jag göra. Det var ju inte ens
nerstrevet än. Jag ville ej göra den gamla
ledsen. Jag ser henne rakt i ögonen och
meddelar att man lyckats det var bra och
hälsade och tackade. Om någonsin en nåd-
lögn var välbefogat så var det denna. Den
gamla log. Förresten så var det ingen lögn.
Jag vill hoppas på att det endast var en
samning som kom något för tidigt.

Kranson i Löningberg min ålderige vän
var även av den meningen att barkbröd ej
var så värdeles dåligt bara det så hade
funnits nog utav detta. Man säger Kranson
de de den fordarvade anbröd, döm stätt

den ste fel da va je vist sa grönaste
lei ate. Jak da brana lite groft sa vare
da precis som fel a eta anstrypa nate
man brut ti ta anstron"

Min gamle vän är i avsaknad av sinne
 för proportioner. Förresten så har jag aldrig
 riktigt kunnat skilja på en författare och
 en lögnare. Kiern är en författare. Men
 en författare som det är en hel vetenskap
 att skilja mellan fantasi och dikt. Dock
 tror jag mig vara i stånd att gå i gå för
 hans ~~met~~ historia om att Brita (hans
 ett halvt är äldre hustru, dotter till Gre-
göben i Pidsjö) vid 1857 års svält var,
 ehuru hon då var på sitt sjunde år, för-
 mogen att gå utan måste krypa. Liknande

fall voro många då barn som normalt sett bort hava gått men som svälten bringade tillbaka på barnens förra stadium. Men detta var 1857.

Kronan berättar vidare att hans farfar var den förste som bosatte sig i Öcksjön. Det var den ²⁴6 mars 1831. Då var hans far 9 år gammal. De bosatte sig därstädes men nästan samtidigt så kommer Vikman och flyttar dit. Ja några dagar var det nog i skillnad på tiden. Jag har sökt kontrollera mytgiften. Den är sann. Från annat håll så vet jag att dessa män hade det svårt den första tiden då de voro där på vintern och ur-röjde skogen i och för odling. De bräckt bark för eld och äto denna bräckt bark.

Ja det låter som om jag fantiserar men så har mig berättats. Pappa vet om att berättas att vid denna tid så kommer en västgöte, en handelsman, denna väg fram. Han slår sig i språk med den & ja ej precis då gamle, men vi såga ändå gamle Kraus, för att skilja på personerna.

Västgötar hade ganska god människokänedom och en viss världserfarenhet. Han misstänker att allt ej står så rätt till och frågar om Kraus om han hade åtit någonting denna dag. Nej det hade Kraus ej gjort. Då knyter västgöten upp sin påse och tar fram en rågbulle och ger Kraus. Då tinar Kraus upp och berättar att hans hustru tidigt på morgonen medan skaren var så gick hon

på skaren över till den vårbärgade Sidsjö-
byn för att söka få sig lite mat. (Det
kunde ej bli fråga om så stora mängder
hon orskade bära om nu ens det gick an att
få någon börd.) Men hon kunde ej beräk-
nas komma hem förrän sent på natten då
skaren återigen härdnade till av nattfrosten.
Säkert blev hon jälpst i Sidsjö by. Hon var
släkt med dem om jag ej tar fel.

Krans - Pele var hennes son. Hans far var
från Lockne. Hon hade honom före äkten-
skapet med gamle Krans.

Krans - Pele var det som blev ägare till
den mycket omskrivna Viknösscheden i
Havciö. Vikström i Sundsvall blev mycket
klandrad för den affär han gjorde med

Krans - Pele men faktat var att Vikström
sörjde rätt väl för Krans - Pele. Men hjälp
hade han fått om bara han velat, men,
ja, jag hoppas på att norrlänningars nach-
styra obenågenhet att taga emot någon sorts
jälp är för välbekant.

Andreas Krans H har slagit sig på gårdfari-
handel nu. Han är ej precis billig på sina
varor. Men vi köpa av honom ändå. Han
brukar ligga hos mig. Jag har sökt pumpa
honom på detaljerna om nödbröd men se det
vill han då ej diskutera. Nej se det gick
då över hans ära och värdighet att befatta
sig med barkbrödets tillblivelse. Men något
fick jag veta. Han påstod sig hava påfun-
nit andra medel att livnära sig än på

barkbröd. Men han medgar att han åtit detta. Förresten så är det nog möjligt att han snodde sig undan vårsta barkådringen jag har konstaterat att de som skryta och ljuga äro alltid självrmedvetna och med denna aldrig sviktande självfyllit så klara de sig ur kritiska situationer. Men han skrot för mig att han ej behövt betala vare sig mat eller logi någonstans inom Bodsjö. Han var ju släkt med alla ville han påstå. Jag ber honom redogöra för vår släktskap. Jo se det kunde han. Men då han ville påstå att vi båda härstammade från Sven Duva då vägrade jag att tro längre. Men mycket har den gode Iranen reda på, mycket som jag har kontrollerat mig fram till att han

hanet afpa och håller sig till sanningen med. Fast nödbröd nej se nödbröd det låg q för hans byggnad. Nej fara at Pönsval a börj se na se=(såd) det påstod han vara bättre.

Petter Jönsson den store humoristen står vid kooperativa och säger ved då jag öppnar kameran om nödbröd. Han drar munnen på med straffar och säger: "Jå se bærkerp. Jå da fah döm taf. Döm tog bærken ta talan i den tin han löft. Parke tau me herman. Forke n a kroske n a mor a brone ti svinkar ti stopa sa da skül bvi bakastaf=(håller att karla ut) e brå"... "Nej stopp nu Petter" avbryter jag. Du ske jo fasn i a driv me me nu. Du få jüg n en gang. Den där historien

om svinhåret som bindmedel som kommer mig
 allt an^g allt det var at skraa. Petter skrattar
 igen: "Kom ditat me nan dag sa ske vev
 pa baka."

Jag går dit. Petter redagör så gott han kan
 om tillvägagångssättet. Självt så "stäck" P. härifrån
 vid nödlidens början på 67-66-67. Det var driv-
 ningar i gång i Stugun. Där lever P. glada
 dagar. Men då han år 1868 återvänder hem
 så berättar han att när de skulle hugga
 timmer i Smabubarje så var där lagor
 (= löplist) mer huggna om föregående och näst
 föregående sommar och av vilka man tagit
 bark till människoföda. Det var den första
 drivningen här. En ny tid bryter in. En
 tid på gott och ont. Dock är jag mer av den

meningen att det var järnvägen, ej skogsdrivningen som likviderade märk väl, ej svälten men väl barkbrödet. Det fanns folk som i nådens år 1938 skulle hava ätit bark om de barkbröd om det bara hade funnits. Men kan få en hel del reda efteråt. Den hårda och döva tonen i svaret "Skogen" må ses mot denna bakgrund. för att rätt förstås.....

Petter berättar för mig en hel del. Men nödbrödet var även han ej vidare pigg på. Det var nästan som han drog på den trån att det var bistande ambition hos vederbörande som ej likt honom klarade sig undan. Men så pass "vetenskapare" är min gode vän att han trots detta vatte sig in i dess finesser (d.v.s. barkbrödstillredningens). Han antalar

en historia från Ljugun. Där fanns en bonde som fastän inte var det precis nödligt för honom så skulle han ändå tillverka sig något sorts rådbrod av årtis som skulle malas på en honom tillhörig kvarn. Men se järenheita tog n setn n en. Kvarnen slår eld i årtiset och nerbrinner. Men P. var tydligen av ett yngre släkte som ej rått begrep den hårda tiden.

Då var min mormor en av den gamla stammen. Hon var född år 1838. Jag minns att hon omtalar att hon i sin barndom åt sålglövr en vår. Det var inte för ^{nåjes} ~~de~~ skull de äto av sålgens spåda löv. Min mormor var soldatdotter men blev tidigt försäldralös 1867 så var det tredje gången (om ej fjärde)

hon upplevde / ~~hon upplevde~~ barktider. Hon var då gift och bosatt i Skrångsund. Morfar Morfar var en rivande kraft så inte var det då värt för henne vid denna tid. Hon beklagade 1868 mer än 1867. Förklarade att "de va så var unagat ma at se år 1868. Det ligger i sakens natur att desto längre period perioden av hatar fortsatte ju snarare laget fanns att tillgå.

År 1868 var höstlöst år. Det frös tidigt detta år. Det frös i skottbarja. "Å na ava kome op sa va döm drev vit a sän sa vst döm svaf," sade mormor. Jag var min mormors förklarade gunstling och om jag hade haft det vettet att skriva upp vad hon ansl:
omtalade för mig så skulle denna fråge- lista hava fått ett helt annat svar. Hon

?

Landsmålarkivet Uppsala 9120
Per Andersson, 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

var vetgirig, ja något så otroligt. Det gick
vår ej ett enda år med mindre än att hon
satt nere vid sjön & när isen vrak på vären.
Hon knäpade alltid sänder ett halmstrå
desto förr som hon hoppades att kunna
skåda hur pass stort ett hon av det
skulle bli det året. För att glad i hägen
för mig förklara: "hen vi du skap ri cta"

Men hon beklagade år 1868. Morfar hade
gått (skogledes giveträs) ner till Abby och
där hade han lyckats köpa sig en halv
funna korn som var avsedd till fröse

Hembkommen så prova de kornets grobarhet
och finna att det var ofröd. Morfar går
över till Hälen och frågar (märkligt nog
så var det just min farfar) Pelter i Hälen om

han kan få köpa frösäd. Nej det kunde han ej lova ty han var rädd att få förlitet själv till hushållet, men byta skulle han få. Morfar går så hem till Strängsund. Där kornet till Västen och byter samt där det tillbytta andra kornet hem igen. Sannerligen så var detta ganska bra mackerat för en halv tunnna frökorn. Vågsträckan blir väl minst 8 mil. Mormor berättar om att de lyckades få tag på en "ryssmatta" (= ett slags mjölsäckar som vore från Ryssland) med sjöskadat mjöl. Han kunde ej nog antata denna vålsignelse. Det var endast överst i säcken som mjölet var skadat. Under så var det "sa fint e fint e mjöl" säger mormor och stryker fram och tillbaka med handen lik-

som han än en gång i tankarna provar
mjölets finhet. Jag minns detta så väl.

Men det var en del som ej voro så lyckliga
och de låna mjöl av mormor. Hon var
sagviniker och lånar bost i god tro men
får endast dåligt mjöl i stället och en del
ej förrän nästa år.

Men hon omtalar även barkbrödet. Hon
blandar det ej. Men hon beklagar att det
var svårt att baka. Men det gick om man
hade något riktigt mjöl att blanda i st-
pa.

Men hon berättar även om dem som hade
korn men vågade att sälja något. Det
skulle nog bli ännu dyrare till nästa år.
De lagrade korn så att de till slut måste

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
Per Andersson, 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

(antagligtvis i stället för att laga skammen och
 sälja billigt) köra en del körn ut i sjön.
 Hon framhöll detta såsom varande en grov
 synd. Ock såsom en Guds straffdom så
 drabbas både husmor och husbonde i denna
 gård av en sjukdom (troligen kräfta) som
 kommer ^(magmyggen?) svälget att svälla igen och båda
 svälta de ihjäl. När detta händer vet jag
 ej. Jag kan ej med säkerhet säga om de bodde
 i Bodsjöbyn eller i Anvikern. På båda dessa
 ställen så förstördes såd. Varför den ej för-
 maldes till kreatursfoder kan jag ej förstå.
 Men jag berättar som jag hört.

*
 Nej det var
 orsak av ålder.
 Gått bort för
 kreatur. Måster
 Marjas uppg.

Löderifån gavs med givmild hand, span-
 mål åt den nödlidande Norlandsbefolkningen.
 Norland minns detta handtag, men tyvärr

ungefär på samma vis som den skeppstrutue
 minns svar på nödsignaler från skepp, som
 ej äro i stånd att bispinga dem någon hjälp.
Gåvorna komma ej fram. Men i en såck
 dyrt köpt hos en handlare hittas en gång
 ett brev som omfattar att denna mjölsäck
 var skänkt till Norland samt et en bön
 om svar från den som mottog gåvan. Jag
 vet ej om det blev besvarat. Jag gör det
 efter bästa förmåga.

Stojare har det funnits i alla tider. Tjuvar
 likaså. Vår tid blandras skångt taget för
 att de dragas fram i lyset. Örligheten var
 lika stor förr. En gång i tiden huggas
 befolkningen med någonting som kallas
 för unsätningslan. Husmödrarna skola mot en

ringa ersättning spinnna ett parti ull som utdelas. Det skall bliva ett hårkommet nöje för mig att laga reda på varifrån det utdelades. Samt vad sorts pris som de betalade eftersom dåtidens kvinnor klagade på betalningen. Min mormor spann även och sände tillbaka garnet. Så gjorde nästan alla. Men fru Ginter (maka till den berömda Jyntren i Näs socken) som i sin hemtrakt hade hand om utdelningen, hon tar hava sagt till denna bygd bygds kvinnor att behålla själva vad de spunno. De göra så då hon förklarar att ulLEN var skänkt till Norland. Fru G. hotas från vederbörligt håll men försvarar sig tappert. Bondkvinnorna frukta för att hon skall komma i något slände för deras skull,

men den som klarar sig det var fru G.

Ulken var givetvis lika skänkt här som i Näs. Men det visste de ej förän det spörs om fru G-s skid och hennes segrar. Det blev alldeles lyst med rättsätgårderna mot fru G.

Mormor berättade om än en kvinna. Hennes namn har jag glämt och trots snart två års frågande kan jag ej få någon klarhet om varifrån han egentligen var och vad han hette.

Han medan lämna jag en rad ledig för detta namn som var?

Han kommer en dag till en bevarn och vill hava korn malet. Han har ej stor gåse och mjölnaren observerar att det var nararmat i kornet. Hos en bonde (men detta måtte hava skett i Refsund) hade det stulits korn på så

vis att någon medels en husnovar borrat hål igenom golvet underifrån och in i kon-
lavan. Kornet hade rode ner genom detta
 hål. På så sätt tillgick stölden. Mjölvaren
 förstår nu tilldragelsen. Det oerholiga inträffar
 att stölden anmäles och vår stackars kvinna
 döms vis för sitt brott. De pista henne
 så till den grad att (enl vad min mormor av
 ögonvittnen hört) när hon efter utståndet li-
 dande lyfter upp sina bröst så lysa det det
 på revbenen under dem. I detta tillstånd går
 hon hem till sina barn varar ett var helt
 litet. Hon hade många. De hade varsin
 fäder. Vem visste ingen. Broder, om du möter
 hennes syster i olyckan så gif henne ej en
 kappe korn, men väl ett vänligt ord. Demåt

henne med all den akning som tillkommer
en människa. För som prästen i Bräcke församling
dit vår kvinna kommar och hon dör.

Prästen som enl dåtidens sed skulle hålla
personalia ^{över} av den döda. Det förväntades något
särskilt, men prästen som måtte hava midfått
något av Salomos gåva, kan klarar den grunn-
liga uppgiften, med att förklara att: "hennes
liv och leverne så vet församlingen mer och
hälle om än jag"....

Om dessa ord innebära en föreläsning så
inte var det mot den döda....

Den gamla goda tiden! Mormor visste om
att berätta om en hård och av mänsklig
inbundenhet, hat och allehanda djävulskaper
uppfylld tid. Den föredrogs med jämnmod

endast därför att den delades om ej av alla så åtminstone av de flesta.

Men mormor berättar mer. Hennes två farbröder Jonas? och Johan begiva sig ut på färd. Jonas är då 6 år Johan 10. Var de varit födda kan jag ej med bestämdhet säga men någonstans i Starvrefrakten var det. Tiden bör vara i 1800-talets ^{förra} ~~senare~~ del. De skämmas över sitt yrke och få sig inte till att gå in någonstans och be om mat. Men de fortsätta trots allt. Det var ej oblyne utan bitter nöd som drev dem iväg. Men utan mat kunna de ej fortsätta. De voro ej mätta ens när de begäro sig iväg. Men ute på en gårdsgård hänger en skinsäck inne hållande mat. För att slippa taga med sig skinsäcken in spå sitt tillfälliga besök så

hade dess ägare hängt ifrån sig skinnsäcken på gårdesgården. Drivna av hungern så öppna småpojkarne skinnsäcken och laga litet av denna mat. De laga ej allt. Det var vinter och snö. Förädliska spår visar råtmätig ägare tjurarnas råg. De eftersättas, söka rädda sig genom flykten men deras små svaga ben för-
må ej delta.

Vilken myndighet som ådömer dem straff vet jag ej men jag tror för det var något sorts kyrkoråd. Lönen lyder på att den mindre skall livvaratagas tillvaratagas ty han var så liten att han ej begrep vad han gjorde. Men den större skulle offentligt niskas vid kyrkan vid nästa kyrkhelg.

Allt vara i ekonomiska fångsmål. han, (så

vill jag vet) varit morssläktens bost och så vill jag han förstå så kommer det att bli framgenom tiden, men att få skytt har aldrig drig tilltalat oss. Det tilltalas ej håller Johan. Han begagnar fristen till att symma. Hamnar hos prästen i Borgsjö i Medelpad. Där får han plats som dräng. Därstades stannar han i hela sitt liv. Han lär hava varit en allmänt aktad man. Mormor omtalar att hon såg honom på ett bröllop en gång. Hans hade lust väqigt här. Han var då på sitt sjätte år. "Johan syfte me a han sön" för me a je tykt sa sm n Johan faru"

^{i sön} älder-
demligt

Min mormors mor kallades för H-lit-imbar. Han var oäkta dotter till den gamat-imbar som sedan gifte sig i Skängsund. Hennes

man, Anders, var gift tre gånger. Han lär
hava sagt: "Je ha had tri fjöringer. Dem ha
vore sa smat a bra-man fjörut."

Anders var minst sagt lat. Det är mest
Imbar latt att skapa mat. Det var vårvintern
år 1818 som han begär sig till Lidsjö by för
att bra åt sig titet att leva med. Jag vet ej
om hon direkt figgde men nog var det mot
ovissa löften om framtida ersättning som maten
avstods. På hemväg besöker hon sin släkting
(brorson) Nia Ega i Hunge. Där tjänar lit-
imbar som piga. Fallig har Hunge by varit
men något har den haft att ge. Lit-imbar
följer sin mor till vägs och hjälper henne bära
Han följer sin mor till ån. De gå isen.
Då far han farväl av sin mor. För alltid.

Jamat - imbar går tills han når Me-honen.
 Antagligtvis får allt sätta ifrån sig bördan och
 vila så går han till en sten där stånddraget
 och vårsolen gjort isen osäker. Men nu var det
 nysnö på isen. Han anar ingenting utan går
 ner. lit - imbar tycker sig höra nödropp men
 tror att han hört fel. Efter några dagar
 så beger sig Anders ut att söka sin maka. Han
 hittas. Anders går till Hunge för att få hjälp
 att få upp henne ur vaken. Och Per Masa
 skär med stora och prydliga bokstäver in den
 hemiska händelsen i ett furubrädte och som spi-
 kas in upp på en tall på stranden mitt för
 den sten där hon drunknat. Och stenen kallas
 för Jamarstein Imbarstein än i dag. Brädets är
 nu bortat men belaggt. Å låter ar pietet mat

den döda) fallen stå kvar. Heder! Och Anders säger: "Da va skalen ti al mafa." Maten blev givetvis förstörd av vattnet. Och i ensam majestät står Imbartaln kvar som det enda & nu levande vittnet till händelsen under det att en sågen sjunker allt djupare ner i glömska. Och min gamle vän Mattis söker brådan. Men han hittar den ej. Om jag hittar den kommer jag att gräva ner den i gyttja. På det att ~~att~~ det må bevaras för att hittas igen om tiotusen år eller oå. Ja må mormors mormor vite i frid.

Jag berättar min släkts traditioner. De äro för mig de mest bekanta. När andra berätta om sin släkt så blir det samma tema.

Om jag får en scen från den då välkända At - Vis - gan i Hunge så skola vi finna

ett år ^{1868?} 1867? så var Ot Niza m. fl. i fot-
vägen ner till Sundsvall för att köpa mjöl.

Det var seinhöstes och när de nå Bräcke
by så år det sådant snöfall att snön når
till knäna. De äro nu på återväg men
de hava blivit förhindrade av snön någon
dag. De köra hått i Bräcke. Men Ot Niza
slannar ej i Bräcke. Han binder en säck mjöl
på ryggen av sin starke häst och kots det
att han var något ofärdig-(mödl) så går
han före hästen i snön. Hästen kommer som
en hund efter. På till den grad skogskunnig
var denne man att han kots mörker och nysnö
(besinna mörker och nysnö det värsta som
finns att gå rått i genom skog) så går han
sommarrågen (eller väg, otig råttare) (eller kan-

De ämnade
fara vägen
Bräcke-Gällö
Bodsjö.

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Fgl. 19

ske bör jag säga skolejes skoglejes by stigen
var nästan obefintlig) och kommer hem på
morgnansidan. Han var nog välkommen.

Injat hans hustru hade då ingenting
ätit på två dagar. De använde ej bakkbröd
i den gården. Dr Nizas far den gamle Nis
Öza var föderådstagare på båda delarna
av sin gård. Han vistades två veckor på var-
dera stället. Han var då för tillfället hos
Dr Niza. Han var ej stor till väkten men
han var stor i mata. Hon var rättvis mot
sin svärfar Injat, men vad hade nöd för
lag. De väntade ju mjölet var dag som
hålbt men de resande blevo fördröjda genom
snöfallet. Trots hushållning så kom den dag
då de ej hade mer än en halv kaka horn-

bröd samt litet kornmjöl kvar. Kornmjölet
 räckte ej till gröt åt dem. Nis Esa var så
 hungrig så att han grät och måste för sin del
 få ett helt vak = (en fjärdedel^s haka) av brödet
 Barnen fånga dela det övriga. Sjålv åt hon
 ingenting. Men ifråga om mjölet så var hon
 oberoaktlig. Där jålp^{te} ej lärar. Det skulle sparas
 till följande dag. Då skulle vålling kokas
 av det samna och sen så var det slut. (Det
 kan väl se ut som om de hade mjölk att till-
 gå, men, jag vet att det var ej alla gånger
 de hade så stort gann av rina kor.) Injat
 går oppe och väntar. Lova kan hon ej. Det
 kan ju förstås bli välkommen hem hus-
 bonden var denna gång. Injat berättade
 gärna denna historia. Han tyckte de va

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
 Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

att "n Nils", som hon sade, tog o h e i m
från Bråk a d e n a n r a n v s t v å n d e r"

Må vem som helst som haver något för-
stånd försöka göra klart för sig hur det var
i andra gårdar då situationen var så i den
en av de bästa gårdarna.

Hos brodern Erik Nisa äts det barkbröd
år 1863? så kommer det en främmande herre
gående gent över skogen. Vem det var vet
ingen. Folk trodde det var en jägmästare. Han
hade en hund. En hund av den typ som
ingen förut sett här omkring. Han sätter sig
ute på gården hos Erik för att vila. Barnen
voro blyga på skogsbarns vis men intresset
för en hund av främmande art var för stor
starkt så att blygheten går över och lilla

Barbro springer in och tar olovligen ett stycke
bröd för att ge hunden. Hunden nosar på
brödet men låter det vara och ~~o~~ Barbro
utbrister förvånad "Han et it barkbrö, hun"
(barnspråk översatt bör det bli Han et int
barkbrö, hun.) Och hennes äldre syster
skåms, skåms så hon vill försvinna ner
genom jorden. Skåms över att den lilla
Barbro genom sin oöfärdighet låter denna
främmande herre veta att de måste äta
barkbrödet barkbröd.

Vår Söder - Lvan, en av de starkaste
kantar som denna bygg byggd sett, med
sin kogn Raket, slog sig ner på Mal-
viknesa samt röjde skog och bröt mark. då
ät han bark blandat med mjölk.

Raket blev av sin släkt förskjutten, för sin kochet och för Svens stora fattigdoms skull. Då togo de på egen hand upp kampen mot svält och styvt olygd. De lyckades antagligen ty deras släkt lever kvar än.

När Kat Mansa en gång i tiden blev svånnu med Bodsjöbyns bönder (vilka knappast minnade honom existera) då blev han måttat vred. Utkustad med en yxa, en saltpåse, samt mettkrokar och rev svär han heligt på att gå så långt bort att han ej ligger i vägen för någon. Han går tills han når det ställe som nu heter Karvika i Gillhor. Där slår han sig ner och röjer skog och bryter mark. Vad han berde av mer än

fisk vet jag ej.

Han var Hårvikens första bebyggare.
Byns namn härleder sig troligen av de horer
som ~~+~~ uppstodo då Kal Mansa röjde skogen.
Men de som byggo och bo i byn äro ej av
Kal Mansas ätt.

Det berättas att en vår granne ot Pesa
hade svårt att få plats som dagaman
om så endast han begärde maten för sitt
arbete. Han var så övår att äta. Han åt
sig mest sjuk för var gång som han kom
till ett ställe där mat fanns.

Han hade ett litet ställe. Knappt mer
än en plats att bo på. Vid äldste sonens
födelse så var där knappt mer än en me-
ting odlad jord.

Når åldote sonen Peter var 8 år så gråto hans småsyskon över att deras mor kokade rasvelin, de ville ha va gröt. Men modern såger ifrån att hon har ej nog med mjöl.

Då säger Peter: Lo ske fa l ti na gröt ä, bare je ti stor.

Så skeddde ock. När hans far väl får åta sig målt så blir han ingen störstar. Han blir ej håller sjuk av maten. Han var helt enkelt för svulten. Men på ett hårt maskinmässigt arbete klarar Peter ock hans bror både uppodlingen och skulderna. Peter är död nu. Vile i frid, gode granne.

Jag kom finna mig själv stående a hur
i Hunge bykista sökande, ja, efter vad? Mig
vterligt så var det ingenting särskilt jag
den gången sökte. Då hittar jag ett papper
som jag härmed ordagrant avskriver

Antjon på kronbehållningen

1/2	lunna	korn	Bodsjöbyn	Nils	Monsson	8	Rid	36	l
"	"	"	"	"	"	8	"	39	"
"	"	"	"	"	"	8	"	38	"
"	"	"	Böle	Jonas	Olsson	8	"	43	"
"	"	"	Bodsjöbyn	N.	A-son	8	"	41	"
"	"	"	Böle	Jonas	Olsson	8	"	37	"
"	"	"	Bodsjöbyn	Nils	Monsson	8	"	30	"
"	"	"	Skurum	P.P.P.		8	"	24	"
"	"	"	Hunge	Erik	J. I. yngre	8	"	36	"

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

1/2	Anna	korn	Böle	Jonas	Olsson	8	R-d	31	L.
"	"	"	Finns	Olov	Persson	8	"	32	"
"	"	"	Jälen	Ivar	Hindriksson	8	"	19	"
"	"	"	Bodsjöbyn	Petter	Bröddesson	8	"	24	"
"	"	"	Böle	Jonas	Olsson	8	"	23	"
"	"	"	Bodsjöbyn	P.	Bröddesson	8	"	24	"
"	"	"	Färssa	Magnus	P.-son	8	"	28	"
"	"	"	Bodsjöbyn	P	P.-s	8	"	35	"
"	"	"	Hunge	Erik	Jansson yngre	8	"	38	"
"	"	"	Bodsjöbyn	Nils	A-son	8	"	30	"
"	"	"	Färssa	Magnus	P-son	8	"	30	"
"	"	"	"	"	"	8	"	29	"
"	"	"	"	"	"	8	"	27	"

Landsmålsarkivet Uppsala 9120
Per Andersson. 1936. BODSJÖ

JTL.

Frgl. 19

1/2	Summa	horn	Tjelen	Joar	Hindriksson	8 "	31 "
"	"	"	"	"	"	8 "	23 "
"	"	"	"	"	"	8 "	29 "
"	"	"	"	"	"	8 "	29 "
Summa <u>P_{amt}</u>						233 "	18 "

Allt förestående auktions - löng är up tecken
och ropen erkjend intyggar Olov Olafsson i
Nord Nöle

H. Glad Kloockare

1858 Feb den 4de refererat lösen ent grifto 181 - 34 S.

~~~~~

Bodsjö s ^{no} vinst av förelt. s 51 - 32 S.

Jag såg genast att det var något gale
med denna historia. Förtjänsten var något
för stor också. Det är ett sant offer av
mig att ej på mitt sätt kommentera den-
na historia. Men jag vill ej alls störa det
goda intryck som historien återger.

Men det hör absolut hit att jag omtalar
att år 1857 var ett storkörningar. Inte var
det på den följande våren 1858 som min
mormor åt sålgtår, men det var då som
6-å 8-års barn kröpa av svält. Om jag
undantar Olov Persson i Finnsås och H. Glad
så var det då inte i de gårdar dit
kornet kom som småbarnen kröpa av
svält, nej, samtliga voro ortens s. k.
storbönder. Det är ej så lång tid sedan

O. b. H. Glad
köpte ej korn.

Han hade nog
ej någon ting att
köpa för.

detta inkräffade. En del av de släkter som härstamma från de som återfinnas på auktionlängden äro direkt bortsojade härifrån och de andras släkter leva under förhållanden som äro i högsta grad likartade med dem, som härstamma från dem, som klypnande av svält återvände så småningom till livet under år 1858 års senare del.

Tretton tunnor korn var det som såldes och med en (tydligen en prästs) sirlig handstil återges det att Bodsjö socken förtjänade 2 2/3 51 och 34 P. på affären

Jag vill visst inte lägga sten på böda men det var inte jag som skrev historia år 1858. Den skrevo de vederbörande själva. Jag håller visst inte på att klandra

de döda. Nordmännens lära förbygger detta.
 Kanske om de kunde komma upp ur sina
 gravar så skulle de kunna förklara saken
 på ett helt annat vis. Men ett sågt jag.
 Om de då hade ^{vetat} visst vad utvecklingen
 förde med sig för deras egna efterkommande
 så hade de handlat annorlunda år 1858.

Detta var jagten i nödbrödets spår. Spåret
 är för gammalt för att exakta resultat
 kunna ges. Det är högst få om ens någon
 som är förmådd att ens kunna se, mycket
 mindre återge, tinget sådana de verkligen
 är. Det är direkt förmådet av mig att tro att
 jag är i stånd till detta, men, jag gör så gott
 jag förmår.

P. I. 1

Det var år 1808 eller år 1809 som de omtalade bröderna Jonas och Johan stula mat och skulle beskaffas. Deras far = (min mormors farfar) var soldaten Olov Larsson Nord född i Hårdsjö i Nyhem den 24⁶ 1772.

Soldaten eller dragonen Nord var då med i det olyckliga finska kriget. Han var med två gånger över till Finland i krig samt även mot Norge år 1814.

Från denna resa återvänder han och når sin hemby Nor på Ammerön, Refsund.

Han är trött och utsliten av färderna och går ej raka vägen ända hem utan går in hos rotton. Denna är ej hemma utan hans hustru, vilken glad åt återseendet av Nord.

skyndar sig och hämtar kall mjölk från
källaren och ger Nord att dricka. Det är
sommars och varmt. Nord var törstig. Han
dricker av den kalla mjölken och segnar
död ner. En av Sveiges söner, lika god som
de flesta andra vill jag ha.

Folksägner vill ge den kalla mjölken skulden
men hans livsbana kunde väl hava varit
ändad ändå. Ödet var lagiskt.